

LA GUERRA CIVIL DES DE L'ÀMBIT LOCAL

J. PIQUÉ I PADRÓ: **La crisi de la rereguarda. Revolució i guerra civil a Tarragona (1936-1939)**, *Diputació de Tarragona-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1998, 697 pp.*

«Per una part de la bibliografia, la revolució i la guerra civil, malgrat la derrota, havien representat el zenit de la lluita obrera. Tanmateix, les dosis d'idealisme que hi havia trobat res no tenien a veure amb les actituds dels homes i dones del meu entorn, la majoria testimonis de vivències força allunyades dels mites i els comportaments èpics. L'heroisme de la població en general s'havia manifestat en la voluntat de sobreviure enmig d'una successió d'esdeveniments dramàtics. Jo podia comprendre els efectes d'una victòria que durant dècades els vencedors s'encarregaren de recordar als vençuts, però ¿com és que els de casa i moltes altres persones anònimes que havia entrevistat no manifestaven el seu orgull d'haver aturat l'avanç del feixisme durant trenta mesos?».

Aquest paràgraf introductori de Jordi Piqué deixa ja entreveure per on transcorre una part significativa del seu estudi sobre la Guerra Civil a la comarca del Tarragonès i, destacadament, a la ciutat de Tarragona. Fruit de la tesi doctoral i partint d'un plantejament que inclou l'estudi de quatre grans apartats: El moviment subversiu, Evolució política, De l'assaig revolucionari a la paralyzació econòmica i Actituds de les classes populars davant la revolució i la guerra, el treball es situa en una perspectiva força innovadora que l'allunya de la major part dels múltiples treballs que des de la història local s'han plantejat arreu del Principat l'estudi de la Guerra Civil. *La crisi de la rereguarda* deixa ben palès com un treball d'àmbit local pot ésser ben útil per la reflexió en l'àmbit nacional i estatal.

De la seva lectura en queda no només la constatació d'una labor investigadora rigorosa —a partir de la utilització de fonts arxivístiques, hemerogràfiques, orals, de memòries de protagonistes (algunes inèdites i de gran interès) i de la bibliografia— sinó també d'una reflexió oberta sobre algunes qüestions centrals del període, com la de la recepció i en general les actituds de les classes populars davant del fet revolucionari que es desencadenà al Principat a partir del 19 de juliol de 1936. I tot amb el rerefons del retrat de la progressiva crisi de la rereguarda que es viurà a Tarragona i segurament arreu de Catalunya a partir de l'inici del segon any de la guerra. Segons l'autor, l'efecte brutal dels bombardeigs nacionals de la capital, la gravetat de l'escassetat de queviures a partir de mit-

jan 1937, l'arribada massiva de refugiats, l'empitjorament generalitzat de les condicions de vida, junt amb la realitat d'una rereguarda militaritzada i controlada cada cop més efectivament pels aparells repressius de la República estaran al darrere d'una progressiva desmoralització de la societat tarragonina ja pels volts de l'estiu de 1938. Una societat que cada cop més desitjava la finalització de la guerra i l'arribada de la pau *encara que portés implícita la derrota*.

L'anàlisi de la repressió i dels seus protagonistes, dels Fets de Maig, de les lluites polítiques i sindicals i de les col·lectivitzacions destaquen també en aquest treball. En canvi, hom troba a faltar l'estudi *dels altres*, dels sectors benestants afectats per la revolució, de l'Església o dels nacionals.

Llibre valent, però. Que arrisca tesis, que defuig convencions *políticament correctes*, que necessita continuació i treballs amb els que establir comparacions —com el recentíssim de Javier Cervera, *Madrid en guerra. La ciudad clandestina 1936-1939* (Alianza Editorial, Madrid, 1998) si bé que aquest dedica considerable atenció a la *desafecció* activa, la Cinquena Columna, etc.— i que ens permet visualitzar un cop més allò que per a una part molt important de la població —classes populars i també classes mitges— fou la duríssima lluita per la subsistència durant un llarg període que s'inicia poc temps després de l'esclat de la contesa i arriba fins a les acaballes del denominat primer franquisme. La depauperació, la fam, les privacions, les cues, l'especulació, el racionament i el mercat negre tenen continuïtat després del tall polític fonamental que suposà l'establiment del règim franquista al gener de 1939. És clar que du-

rant la Guerra Civil les causes eren unes i durant el franquisme unes altres —l'esbojarrada política econòmica empresa pel *Nuevo Estado*— però les conseqüències pràctiques per a la població foren molt semblants. Potser per això la millora de les condicions de vida dels últims quinze anys del franquisme fou bàsica per ampliar el nivell de consens passiu del règim a casa nostra, un consens que segurament no havia estat capaç de generar més que entre els *adictos* des del 1939. Ja fa uns anys Josep Benet va alertar sobre la necessitat d'abordar l'estudi de la Guerra Civil a Catalunya de manera rigorosa i fugint de visions esbiaxades i mediatitzades. Sens dubte l'obra de Piqué n'és ja una contribució tangible. Benvinguda sigui.

Joan Maria Thomàs